

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقتنامه چندجانبه بین کشورهای عضو گروه دی - هشت

در خصوص کمک اداری در زمینه موضوعات گمرکی»

پیشینه موضوع

یکی از وظایف اصلی شورای همکاری گمرکی (CCC)^۱ یا سازمان جهانی گمرک (WCO)^۲ تهیه، تنظیم و اصلاح قراردادها و کنوانسیون‌های بین‌المللی و توصیه پذیرش آنها به دول ذی‌نفع است.

این شورا در اکتبر ۱۹۷۷ کنوانسیونی را با عنوان «کنوانسیون بین‌المللی کمک‌های متقابل اداری به منظور پیشگیری، تجسس و جلوگیری از تخلفات گمرکی» به تصویب رسانید که در ۲۷ ژوئیه ۱۹۸۹ و ۷ اکتبر ۱۹۹۵ نیز اصلاح شد. از اهداف اصلی این کنوانسیون ایجاد همکاری بین ادارات گمرک کشورهای مختلف جهت مبارزه با تخلفات گمرکی است که در این راستا قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به این کنوانسیون در تاریخ ۱۳۷۶/۳/۲۰ تصویب و در تاریخ ۱۳۷۶/۴/۴ نیز به تأیید شورای نگهبان رسید.

در راستای همین کنوانسیون ایران به‌طور جداگانه توافقنامه‌هایی را در سال ۱۳۷۹ با فدراسیون روسیه، در سال ۱۳۸۰ با قزاقستان و هند، در سال ۱۳۸۲ با ارمنستان و ترکیه، در سال ۱۳۸۳ با بلغارستان، ترکمنستان، سودان، یونان، کوبا، آذربایجان، اوکراین، اتریش و بلژیک، در سال ۱۳۸۴ با پاکستان، در سال ۱۳۸۵ با ایتالیا، تونس، لبنان و قرقیزستان و در سال ۱۳۸۶ با کشورهای بلاروس، تاجیکستان، افغانستان، سوریه، صربستان و مونتنگرو، گرجستان، اندونزی، قطر و ایتوپی امضا کرد که لوايح مربوط به این موافقتنامه‌ها به مجلس ارائه و با تصویب مجلس شورای اسلامی این موافقتنامه‌ها به‌صورت قانونی منعقد شدند.

موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحده (موضوع تصویب و اجازه مبادله اسناد موافقتنامه چندجانبه بین کشورهای عضو گروه دی - هشت^۳ در خصوص کمک اداری در زمینه موضوعات گمرکی) به یک مقدمه و بیست و پنج ماده اشاره دارد.

اهداف لایحه

- هماهنگی رویه‌های گمرکی در فرایند توسعه تجارت و تأمین اهداف اقتصادی کشور.
- ثمربخش بودن استقرار بستر قانونی مناسب جهت برگزاری تجارت سالم بین ایران و گروه دی - هشت.
- ایجاد حداکثر تسهیلات در روابط اقتصادی.
- ارتقای سطح همکاری‌های چندجانبه برای از بین بردن شبکه قاچاق کالا، ارز، مواد مخدر، جعل تجاری و انتقال وجوه حاصل از اقدامات غیرقانونی و تطهیر آنها.

1. Customs Co-Operation Council
2. World customs organization

۳. گروه D8 یا گروه هشت کشور مسلمان در حال توسعه که اندونزی، ایران، بنگلادش، پاکستان، ترکیه، مالزی، مصر و نیجریه در آن عضویت دارند، از جمله پیمان‌های منطقه‌ای است که به‌منظور ایجاد روابط مستحکم اقتصادی بین کشورهای اسلامی در حال توسعه و تقویت نفوذ این کشورها در بازارهای جهانی و برقراری گفت‌وگو با هفت کشور صنعتی تشکیل شده است و در تیر ماه سال ۱۳۷۵ زمینه تأسیس این گروه فراهم شد. گروه کشورهای موسوم به D8 در واقع از تشکیلات جانبی سازمان کنفرانس اسلامی محسوب می‌شوند.

مفاد لایحه

این موافقتنامه ضمن تعریف اصطلاحات مورد نیاز (ماده ۱) طرف‌های متعاقد را به ارائه کمک‌های متقابل در مواردی به شرح زیر متعهد می‌کند.

- دامنه شمول موافقتنامه شامل تبادل اطلاعات، ظرفیت‌سازی، کمک اداری، ترانزیت و بانک داده‌های گمرکی (ماده ۲).
- اطلاعات لازم جهت اعمال و اجرای قوانین گمرکی (ماده ۳).
- اطلاعات مربوط به تخلفات گمرکی و انواع اطلاعات خاص (مواد ۴ و ۵).
- ابلاغ کلیه تصمیمات به اشخاص مقیم یا مستقر در قلمرو (ماده ۶).
- کمک در زمینه دریافت مطالبات گمرکی (ماده ۷).
- نظارت در موارد متعدد و ارائه اطلاعات گمرکی (ماده ۸).
- گروه‌های تحقیق و کنترل مشترک و مکاتبه در مورد درخواست‌ها (مواد ۹ و ۱۰).
- شیوه‌های کسب اطلاعات، حضور مأموران و دعوت از گمرکات، ترتیبات مربوط به بازدید و گواهی‌های مربوطه (مواد ۱۱ الی ۱۵).
- لزوم حفظ اطلاعات محرمانه و داده‌های شخصی (مواد ۱۶ و ۱۷).
- معافیت‌ها و هزینه‌ها (مواد ۱۸ و ۱۹).
- اجرای موافقتنامه، قلمرو اجرایی و حل‌وفصل اختلافات (مواد ۲۰ الی ۲۲).
- لازم‌الاجرا شدن، مدت و فسخ و بازنگری (مواد ۲۳ الی ۲۵).

جمع‌بندی

تمامی موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه با انجام هماهنگی‌های اولیه میان دولت‌های موضوع موافقتنامه منعقد شده و بعد از امضای آن در قالب لایحه موافقتنامه به مجلس ارائه می‌شود. بنابراین در اصلاح و تکمیل این موافقتنامه‌ها تنگناهای متعددی وجود دارد زیرا برای هرگونه حک و اصلاح آن در مجلس می‌باید مجدداً لایحه مذکور به دولت عودت و اصلاحات انجام شده با کشورهای طرف قرارداد مطرح و در صورت توافق مجدداً به صورت لایحه به مجلس برگردد. به همین دلیل در بررسی این موافقتنامه‌ها معمولاً از مسائل کوچک و جزئی پرهیز شده و تنها در صورتی که موافقتنامه از مشکلات اساسی برخوردار باشد و چالشی جدی در مناسبات تجاری یا مقررات داخلی ایجاد کند مجلس به اصلاح یا رد آن ورود پیدا می‌کند.

این موضوع سبب می‌شود که این‌گونه لوایح در حد جزئیات بررسی نشده و صرفاً در حد کلیات ارزیابی شود. با این حال موارد ذیل در این خصوص به استحضار می‌رسد.

۱. موافقتنامه چندجانبه بین کشورهای عضو گروه دی - هشت در خصوص کمک اداری در زمینه موضوعات گمرکی با دیگر موافقتنامه‌های دوجانبه موجود در این زمینه و کنوانسیون بین‌المللی کمک‌های متقابل اداری مصوب اکتبر ۱۹۷۷ مطابقت داده شده و مفاد آن با توصیه‌نامه‌ها و کنوانسیون‌های جهانی مطابقت دارد و از این جهت از مشکلی برخوردار نیست.
۲. تصویب این موافقتنامه از مواردی است که در بندهای «۲» و «۱۷» بیانیه نشست سران هشت کشور در حال توسعه (D-8) مورخ ۱۳۸۵/۲/۲۳ مورد تأکید قرار گرفت و از مقامات عالی‌رتبه تجاری کشورهای عضو خواسته شد تا با انعقاد این موافقتنامه به‌عنوان نقطه عطفی در دستیابی به اهداف مربوط گامی بلند در توسعه و افزایش همکاری تجاری بردارند. از این رو تصویب این موافقتنامه توسط مجلس توصیه می‌شود.

۳. علی‌رغم تأیید و تأکید بر لزوم انعقاد این توافقنامه شایان ذکر است که با توجه به این‌که تاکنون (فارغ از الحاق ایران به کنوانسیون کلی موضوع بند «۱») انعقاد ده‌ها موافقتنامه به صورت دو طرفه در این موضوع مورد نظر قرار گرفته است می‌باید عملکرد و اثربخشی موافقتنامه‌های منعقد شده قبلی در موارد مشابه مربوطه مورد تحلیل قرار گیرد.